

N:o 1.

Af Herr A. Rundbäck: Angående löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor.

Sedan frågan om löneförbättring åt folkskolans lärarepersonal vid sista riksdag icke kunde i sitt dåvarande outhärliga skick vinna önskvärd framgång, och då, enligt hvad mig blifvit meddeladt, denna behjertansvärda angelägenhet icke lär föranleda någon framställning till innevarande Riksdag från regeringen, anhåller jag att i efterstående motion få upptaga och framlägga bemälda fråga till Riksdagens pröfning och behjertande. — Visserligen känner jag, att en framställning af denna art, hvilken afser en rätt betydlig ny stats- och kommunalutgift till förbättring af en talrik corps' lönevillkor, icke eger samma utsigter till framgång hos Riksdagen, då den göres af en enskild motionär, som då den kommer från regeringen, enär denna senare i allmänhet anses vara bäst i tillfälle att gifva en dylik vidtomfattande fråga dess rätta form och omfattning samt att förse henne med all den utredning i statistiskt hänseende m. m., som för dess afgörande erfordras. Men så riktig denna uppfattning i allmänhet är, hoppas jag dock, att efterföljande förslag, om de i öfriga afseenden befinnas lämpliga, äfven skola med afseende på motivering och det statistiska materialet befinnas så tillfredsställande utredda, att man icke skall vägra dem den allvarliga pröfning och det välvilliga behjertande, på hvilka de för sjelfva sakens skull göra anspråk.

1. När man ifrågasätter en löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor, synes den frågan först böra besvaras:

Om behof af en löneförbättring för dem verkligen förefinnes?

För denna frågas besvarande anser jag lämpligast att först anföra, hvad folkskolans lärare och lärarinnor sjelfva uttalat i den underdåniga petition, som efter det åttonde allmänna svenska folkskoleläraryöret i Linköping år 1878 å de der närvarandes vägnar afgafs till Kongl. Maj:t.

I denna petition heter det:

»Under det tacksammaste erkännande deraf att Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen under de senast förflutna tio åren med synnerlig omtänksamhet och välvilja omhuldat folkskolan och dess angelägenheter, samt äfven lärarepersonalens lönevilkor under tiden vunnit någon förbättring, med hänsende till det belopp, hvarmed de nu utgå, nödgas vi dock framhålla, såsom en af erfarenheten vitsordad sanning, att denna förbättring i lönevilkor ingalunda motsvarat den ganska betydliga stegring i pris på nästan alla slags lifsförnödenheter, som samtidigt inträffat, och hvilken stegring gjort och gör det snart sagdt omöjligt för en i skolans tjänst anställd lärare eller lärarinna att, äfven med iakttagande af all möjlig sparsamhet, kunna ens hjälpligt draga sig fram eller tillfredsställa ens de mest trängande lefnadsbehofven. Det torde ock, med hänsyn härtill, icke vara oberättigadt säga, att någon egentlig förbättring af lärarepersonalens vid folkskolan utkomst och lefnadsställning under berörde tidpunkt icke vunnits, utan snarare — tvärt om. Härtill kommer ock, att genom allt, som under tiden uti ifrågavarande fall blifvit gjort, icke någon oppmuntran för den i tjänsten åldrade läraren har ifrågakommit. En folkskolans lärare med 15, 20 till 30 tjensteår — han må för hela sin tjenstetid ega de vackraste vitsord om redligt och oafbrutet nit samt af ingenting rubbad pligttrogenhet uti sitt kall — är ännu i dag icke stort bättre tillgodosedd, än den nyss examinerade läraren eller lärarinnan, som i ordinarie tjänst börjat försöka sina krafter på folkskolans arbetsfält. Ett sådant förhållande, att den till högre ålder komne tjenstemannen, med i de flesta fall dyra pligter att uppfylla både såsom familjefader och samhällsmedlem, ej njuter högre lön för sitt arbete än nybörjaren på samma bana, står, för så vidt vi känna lagstiftningen för flere andra tjenstemannacorpser, gällande nästan ensamt för folkskoleläraren. Det måste vara uppenbart, att den lärare, som en längre tid redligt och troget arbetat i sitt ansvarsfulla kall, måste känna sig i betydlig mån nedtryckt af den omständigheten, att man, vid bestämmandet af hans lön, alldeles lemnat åsido hans med åren ökade behof af större inkomster, nödvändiga till försörjandet af den med åren sig vanligen ökande familjen; — och nog är det väl en sanning, att det ligger något trööstlöst uti att, under det man åtnjuter en ringa, otillräcklig lön för sitt arbete, icke ega något hopp om bättre utkomst för

framtiden. — Sedan flera år tillbaka hafva, utom andra embets- och tjänstemän, lärarne vid elementarläroverken och seminarierna för sig haft fastställd en lönestat med olika lönegrader efter tjänstear, hvarigenom deras ökade lefnadsbehof blefvo tillgodosedda. Då lärarepersonalens i folkskolan arbete ju icke kan fränkännas sin stora vigt och betydelse för det uppväxande släktets uppfostran och bildning, torde den ock i någon mån kunna böra anses berättigad till en aflöning af sådan beskaffenhet, att ekonomiska bekymmer ej må behöfva allt för mycket nedtynga honom, nedslå hans mod och förlama hans arbetslust.

Härtill kan och bör äfven läggas det faktum, att lärokursen vid rikets seminarier blifvit tillökad med en årskurs, hvaraf blifver en naturlig följd, att den blifvande skolläraren måste nedlägga en betydligt större kostnad än förut på sin utbildning för sitt blifvande lärarekall, hvaraf för de allra fleste en förökad skuldbörda blifver följden. — Med den oupphörliga utveckling, hvaruti folkskolan under den senast förflutna tiden varit, ännu är och helt visst länge förblifver stadd, följer ock lärarens oeftergifliga pligt att, för sin egen fortsatta utbildning, som följdriktigt måste lända till skolans fromma, tillegna sig det nya och goda, som på folkskolelitteraturens rika fält finnes att upphemta — men huru skall detta låta sig göra med de otillräckliga inkomster, hvarmed han för närvarande är försedd?

På grund af hvad vi här förut dristat i underdånighet anföra våga vi, med kändedom om och den lifligaste tacksamhet för det lefvande intresse och det varma deltagande, hvaråt folkskolan å Eders Kongl. Maj:ts sida alltid haft att glädja sig, i djupaste underdånighet samt å de vid åttonde allmänna svenska folkskoleläraremöte församlade lärares och lärarinnors vägnar på Eders Kongl. Maj:ts landsfaderliga hjerta lägga behofvet af någon löneförbättring för den svenska folkskolans lärarepersonal; — ett behof, om hvars befintlighet hos de vid förenämnda möte församlade lärarne och lärarinnorna ej fans mera än en mening; — ett behof, hvars tillvaro äfven af utom lärarepersonalen stående vid mötet vitsordades — af till mötet från folkskolelärareföreningarne i Strengnäs, Skara och Karlstads stift, Hallands län samt Tunälans, Sevedes och Aspelands härad inkomna protokoll och skrivelser kraftigt betonades; — och som helt visst är djupt känt äfven af de lärare och lärarinnor, som icke haft tillfälle att sig vid mötet infinna».

Med afseende på de belopp, med hvilka lönerna genom den ifrågasatta förhöjningen skulle utgå, uppgafs vidare i petitionen såsom ett önskningsmål:

»att lönerna för framtiden måtte komma att utgå med tre olika lönegrader, hvaraf en för de 5 första åren, en för de 5 derpå följande, hvarunder ordinarie tjänst innehafts, samt ytterligare en för den återstående tjänstetiden,

med olika belopp för stad och landsbygd, nemligen, utom de så kallade »naturaprestationerna»: husrum, vedbrand, kofoder och planteringsland,

för städerna resp. 1,000, 1,250 och 1,500 kronor samt

för landsbygden resp. 800, 1,000 och 1,200 »

och för undervisning utöfver den i lag föreskrifna tiden för hvarje månad $\frac{1}{8}$ af den kontanta lön, hvartill lärare eller lärarinna efter ålder i tjensten är berättigad; äfvensom att för så väl stad som landsbygd den grundsats torde göra sig gällande, att vid förflyttning från en ordinarie tienst till en annan lärare och lärarinna må, med hänsyn till löneförhöjning, ega tillgodoräkna sig hela sin ordinarie tienstetid i folkskola».

Så hafva nu lärarne sjelfva uttalat sig. Och svårligen skall någon kunna underkänna giltigheten af de bevis, de anfört för behofvet af en löneförbättring, äfven om man skulle finna anspråken för detta behofs afhjelpande öfverdrifna.

Öfver nämnda petition blefvo derefter under den 26 November 1878 samtliga domkapitlen i riket anbefalda att, efter vederbörande folkskoleinspektörers hörande, afgifva underdåniga utlåtanden. Af dessa handlingar framgår, att samtliga inspektörer och domkapitel vitsordat behofvet af en löneförbättring för folkskolans lärare, synnerligast de äldre, samt nästan utan undantag betonat angelägenheten deraf, att åtgärder för detta behofs afhjelpande måtte med det första vidtagas. — Så hafva folkskolans officiella målsmän redan år 1879 uttalat sig i frågan!

I samma syfte uttalade sig slutligen senaste Riksdags Stats-Utskott, som med afseende på de då väckta förslagen om höjande af folkskolelärares aflöning yttrade (Stats-Utskottets utlåtande N:o 14 b), att

»de löneförmåner, som för närvarande tillkomma dessa lärare, knappast torde kunna anses utgöra en, i förhållande till folkskolans allt mer ökade betydelse, tillfyllestgörande ersättning för lärares mödosamma och ansvarsfulla arbete, ej heller i och för sig fullt tillräckliga för lärares tarffiga bergning».

Behofvet af en löneförbättring för folkskolelärares visar sig sålunda vara å ena sidan så kraftigt motiveradt och å den andra så allmänt vitsordadt och erkänt, att någon vidare bevisning för dess tillvaro icke synes vara af nöden.

2. Men om ifrågavarande behof sålunda ostridigt förefinnes, så återstår, innan man går att föreslå åtgärder för dess afhjelpande, att besvara den frågan:

Om icke nämnda behof framträder olika kämbart för olika arbetare i folkskolans tjänst?

Och synes det desto angelägnare att utreda denna fråga, som både lärarne i sin petition och flere inspektörer och domkapitel i sina utlåtanden påpekat, att en olikhet i berörda afseende verkligen förefinnes än emellan dem som tjänstgöra i stad och på landsbygd, än emellan dem som äro anställda vid fasta och flyttande skolor, än emellan äldre och yngre arbetare i folkskolans tjänst och än emellan lärare och lärarinnor — och om så är förhållandet, bör löneförhöjningen, som beviljas, för att motsvara det dermed afsedda syftet, rätta sig efter de olika behofven och icke bestämmas lika för alla. Utredningen af den framställda frågan synes mig åter gifva vid handen följande slutsatser:

a) *att, i motsats till hvad lärarne i sin petition framhållit, lärarepersonalen i städerna icke har större behof af löneförbättring än lärarepersonalen på landsbygden, och att följaktligen ingen skilnad mellan lärare i stad och på land bör göras vid lönens lagliga bestämmande.*

Visserligen är det sant, att lefnadskostnaden i städerna öfver hufvud är dyrare än på landet. Men med rätta påpeka flere inspektörer, att denna skilnad mellan stad och kringliggande landsbygd icke kan anses större än skiljaktigheten i samma afseende olika orter emellan, och att för öfrigt en ännu större skilnad i lefnadskostnader eger rum mellan åtskilliga större städer och flertalet af de mindre. Och om det sålunda redan af dessa anledningar icke finnes skäl att bestämma en större lön för lärarne i städerna, än på landet, så finnes ännu mindre skäl dertill, i fall man fäster sig vid *behofvet*. Det är nemligen ett faktiskt förhållande, att städerna allmänt eller nästan allmänt sjelfmant, af intresse att draga till sig goda lärarekrafter, höjt sina lärares löner till större motsvarighet mot lefnadskostnaden, än som vanligen skett på landet, och att följaktligen städernas lärare äro, om icke bättre, så åtminstone icke sämre lottade än landsbygdens, då lönerna och lefnadskostnaden vägas mot hvarandra. Såsom bevis härför kan anföras, hvad öfverstyrelsen för Stockholms folkskolor i sitt underdåniga betänkande med anledning af förenämnda petition upplyser, nemligen att enligt den år 1878 antagna lönestaten lönerna utgingo för lärarne i fyra lönegrader med resp. 1,300, 1,600, 1,800 och 2,000 kronor, och för lärarinnorna i tre lönegrader med resp. 1,000, 1,200 och 1,400 kronor, hvarförutan en öfverlärare vid hvarje skola egde att bekomma en extra aflöning från 500 till 750 kronor. Af de upplysningar, några inspektörer lemnat, visar sig ock, att lärarne i flere mindre städer åtnjuta i lön från 1,200 till 1,600 kronor dels med och

dels utan bostad. Af flere inspektörer påpekas äfven, hurusom städerna med de jemförelsevis bättre lönevilkor, som de erbjuda, utöfva en stor dragningskraft på lärarne och derföre vanligen vinna de större förmågorna. Vid sådant förhållande då lärarne i städerna genom dessas egen frikostighet redan, åtminstone i de allra flesta fall, kunna antagas ega större löner, än som skäligen skulle kunna lagligen bestämmas, ja, på flera ställen till och med större förmåner än petitionärerna sjelfva föreslagit, skulle en måttlig förhöjning till deras förmån af den lön, som blefve bestämd för landsbygdens lärare, icke utöfva något som helst inflytande till förbättring af de förras ekonomiska ställning. — Deremot skulle en sådan åtgärd blifva till stor vinst för städerna, som derigenom skulle erhålla vida större statsbidrag till sina lärares aflöning. Men då intet skäl förefinnes att sålunda bereda städerna en förmån, af hvilken lärarne i de flesta fall icke skulle få del, och då städerna för öfrigt icke framställt något anspråk i sådant syfte, anser jag intet afseende böra fästas å förslaget, att lönerna för städernas lärare böra bestämmas högre än för landsbygdens.

b) *att ett större behof af löneförbättring gör sig gällande för folkskoleläraren än för folkskolelärarinnan, och att lönen för den förre derföre bör bestämmas i någon mån högre än för den senare.*

Visserligen är arbetet i skolan detsamma för lärarinnan som läraren. Och om lönen skulle bestämmas ensamt med hänsyn till detta arbete, synes rättvisan fordra, att det betalas lika, af hvem det än uträttas, blott det blifver väl uträttadt. Men lönen bör och får icke ensamt eller hufvudsakligast bestämmas blott med hänsyn till arbetet, utan fastmer med hänsyn till arbetarens lefnadsbehof, det vill säga så, att lönen är tillräcklig för arbetarens anständiga bergning. I afseende härpå är det åter påtagligt, att läraren, som i de flesta fall gifter sig och efter hand vanligen får en tillväxande familj att försörja, är i behof af större inkomster än lärarinnan, hvilken i regeln lefver ogift och nästan alltid afgår från skolans tjenst, i fall hon ingår äktenskap. Att en likartad skiljaktighet i behof, fastän af mindre betydelse, äfven existerar mellan lärarinnan och den ogifte läraren, inses likaledes lätt. Mannens behof äro nemligen alltid större än qvinnans i samma lefnadsställning, hvarföre mannen också i alla yrken både fordrar och erhåller större lön än qvinnan. Den senare kan äfven i flera afseenden göra sig sjelf sådana tjänster, för hvilkas uträttande mannen gemenligen behöfver anlita andras hjälp. Sålunda kan hon sjelf laga sig mat, sjelf lägga hand vid sina kläders förfärdigande och renhållning samt sjelf i väsentlig mån vara sin egen upppasserska. Lärarinnan bör derföre, med hänseende till sina inskränkta behof, icke kunna göra anspråk på lika stor lön som läraren.

c) *att ett vida större behof af löneförbättring gör sig kämbart för den*

äldre arbetaren i folkskolans tjänst än för den yngre, och att följaktligen lönen bör tillväxa med den tillväxande tjänsteåldern.

I hvad den ofvan anförda petitionen till bestyrkande af detta förhållande kraftigt framhåller, hafva samtliga domkapitlen och inspektörerna instämt, och nästan enhälligt hafva de förordat ålderstillägg i lönen till förbättring af de äldre lärarnes ekonomiska ställning.

För närvarande finnes äfven denna grundsats, att genom ålderstillägg bereda den äldre läraren någon förbättring i hans vilkor, erkänd och tillämpad i afseende på folkskolelärarnes aflöning. Efter 5 års ordinarie tjänstgöring, erhåller nemligen läraren en förhöjning af tillträdeslönen med 100 kronor. Denna ringa skilnad mellan den unge och den äldre lärarens lön motsvarar dock ingalunda den ganska stora skilnaden i deras lefnadsbehof. I allmänhet har ock på senare tider denna obetydliga olikhet i deras aflöning blifvit utplånad, enär de fleste nya lärare redan vid tillträdet genom församlingarnes egen frikostighet kommit i åtnjutande af det högre lönebeloppet af 600 kronor. Och då staten härtill bidragit med två tredjedelar af förhöjningen, har den på visst sätt faktiskt upphäft den fastställda olikheten mellan den unge och den äldre lärarens löner. Men äfven om den unge läraren till en början får åtnöja sig med den bestämda minimilönen af 500 kronor, så måste han dock anses mycket bättre lottad än en äldre, som erhåller 100 kronor mera. Den förre läraren har nemligen, då han vid 20 å 25 års ålder i regeln tillträder sin tjänst, vanligen endast sig sjelf att försörja, under det den senare i de flesta fall har att draga försorg om en mer eller mindre talrik familj, hvars medlemmar för underhåll, kläder, uppfostran m. m. kräva vida större utgifter, än som med de nämnda 100 kronorna kunna bestridas. Bekymren måste sålunda för läraren tillväxa med familjen; och mest tryckande framträda otvifvelaktigt dessa bekymmer, då barnen vid 12 å 14 års ålder, efter slutad folkskolekurs, tränga till vidare utbildning för framtida verksamhet. Vid denna tidpunkt i barnens lif kan jordbrukaren och handtverkaren börja draga nytta af sina barn i sina egna yrken. Skolläraren måste åter i de flesta fall då ställa ut dem ifrån hemmet för att i skolor eller annorstädes vinna nödig utbildning för något lefnadskall. Detta fordrar åter icke obetydliga afbränningar af den ringa lönen. Och då denna merendels icke räcker till för dylika afbränningar, måste läraren antingen sätta sig i skuld och deraf följande bekymmer, eller ock, om möjligt, se sig om efter biförtjenster — begge delarne till skada för skolan, som sålunda får umgälla följderna af lärarens ekonomiska betryck.

Men om ytterligare ålderstillägg i lönen sålunda är af största behof påkalladt med hänsyn till lärarens nödtorftiga bergning, så visar sig en sådan löneförbättring icke mindre rättmätig och billig ur en annan synpunkt. I

den mån nemligen läraren vid fortsatt arbete i skolan alltmer tillväxer i stadga, erfarenhet och skicklighet både såsom undervisare och såsom uppfostrare, i samma mån bör ock hans arbete anses värdt bättre betaling. Denna grundsats synes ock numera vara allmänt erkänd i afseende på statens tjänster, der utsigt och möjlighet till vidare befordran eller uppflyttning i högre lönegrader finnas för de allra fleste statstjenare. Den visar sig äfven på alla verksamhetsområden i det enskilda lifvet, der arbetaren med den större routinen, erfarenheten och uppdrifna dugligheten betingar sig större godtgörelse, än den nybörjaren kan betinga sig. Skolläraren bör derföre icke vara den ende, som ser sin större duglighet vid mognare ålder lemnad utan belöning eller uppmuntran. På folkskolans område bör den i pligtrogen tjensteutöfning grånade veteranen icke behandlas eller aflönas lika med den unge rekryten.

Ur sistnämnda synpunkt bör äfven lärarinnan ega rätt till en förbättring i lönen vid mera framskriden ålder såsom godtgörelse för den större skicklighet och erfarenhet i kallet, hon då bör anses hafva förvärfvat sig.

På grund af det sagda anser jag sålunda lärarelönens förbättrande genom ytterligare ålderstillägg vara ur alla synpunkter lämpligt, billigt och rättvist. Beträffande åter den frågan, *huru många ålderstillägg till tillträdeslönen nu lämpligen böra bestämmas*, hafva folkskolelärarne sjelfve i sin petition föreslagit blott ett nytt sådant efter 10 års ordinarie tjenstgöring. Häri hafva ock de flesta domkapitel och inspektörer instämt. Några hafva deremot förordat trenne eller flere ålderstillägg efter resp. 5, 10, 15, 20 ordinarie tjensteår, i likhet med hvad som eger rum i afseende på lärarnes vid de allmänna läroverken aflöning. Detta förslag synes visserligen ur principiell synpunkt tilltalande, och har onekligen det anförda förhållandet vid de allmänna läroverken att åberopa såsom bindande prejudikat. Men vill man varsamt behandla frågan om folkskolelärarnes löneförbättring och icke genom för stora anspråk på statens och kommunens bidrag äfventyra dess framgång, så synes mig klokheten bjuda att nu endast sätta i fråga ett nytt ålderstillägg efter 10 års ordinarie tjenstgöring. Och stannar jag desto hellre härvid, som jag är öfvertygad, att, om och när framdeles en ny löneförbättring för folkskolelärarecorpsen kan komma i fråga, ett ytterligare ålderstillägg då otvifvelaktigt skall komma att anses såsom lämpligaste sättet att tillgodogöra corpsens behof.

d) *att lärare och lärarinnor vid flyttande folkskolor böra erhålla särskild godtgörelse för det större besvär och de obehag af flerfaldig art, som de hafva i jembförelse med dem, hvilka tjenstgöra vid fasta skolor.*

Den flyttande folkskolan är en skolart, som i flera fattiga församlingar med en gles och på en större yta spridd befolkning utgör en af förhållandena

betingad nödvändighet. Ty då dessa församlingar icke mäktat bekosta flera lärare i fasta skolor inom de olika rotarne, och de aflägsse boende barnen ännu mindre kunna besöka folkskolan, i fall den såsom fast hölles blott på ett ställe, så återstår ingen annan utväg än att låta den eller de skolor, som man mäktat bekosta, blifva flyttande mellan två eller tre eller i vissa fall mellan flere stationer. Tydligt är emellertid, att den flyttande folkskolan arbetar under vida ogynsammare förhållanden än den fasta, och framför allt att den ambulatoriske läraren befinner sig i en ogynsammare ställning än läraren i den fasta skolan. Detta har åter till gifven följd, så länge lönen är lika för lärarne i begge dessa slag af skolor, att den fasta skolan utöfvar en starkare dragningskraft på lärarecorpsen än den flyttande. Det är sålunda att befara och för öfrigt af erfarenheten redan tillräckligt bestyrkt, att den flyttande folkskolan har mera svårighet att tillägna sig större förmågor, ehuru densamma af läraren kräfver mera flit och större ansträngning till följd af den korta undervisningstiden å hvarje station.

Härpå hafva äfven ett domkapitel och flere inspektörer i de orter, der folkskolorna till öfvervägande antalet äro flyttande, i sina ofvan nämnda utlåtanden med anledning af folkskolelärares ofta berörda petition fäst uppmärksamheten och, förnämligast ur synpunkten af de flyttande folkskolornas intresse, förordat en särskild godtgörelse åt lärarepersonalen vid dessa skolor, till förebyggande af det ofta förekommande transportsökandet från dem till beqvämare platser och till minskande af svårigheterna att erhålla dugliga lärare vid de flyttande skolorna. Sålunda yttrar en inspektör i detta afseende följande tänkvärda ord: »Läraren i den flyttande folkskolan har vida besvärligare och obehagligare tienstgöring än läraren i en fast skola. Den förre måste nemligen icke blott under en lång tid af året vistas borta från sitt hem och derunder vara i saknad af den trefnad och de beqvämligheter, som der omgifva honom, utan äfven tidt och ofta, i regeln en gång i veckan, göra ofta långa resor eller vandringar för att hålla repetitionsförhör med barnen i de skolrotar, som för tillfället icke hafva skoltermin. Att detta skall göra hans ställning och tienstgöring obehagligare och besvärligare, än om han, i likhet med läraren i den fasta skolan, finge undervisa på samma ställe, der han tillika har sitt hem, bör för hvar och en vara tydligt. Rättvisan synes sålunda fordra, att han för sina större mödor och obevämligheter i tjesten erhåller en skälig godtgörelse. Detta är äfven högeligen af nöden med hänsyn till den flyttande folkskolans fördel, hvilken skolart i många församlingar med gles och fattig befolkning icke kan ersättas med fast skola. Ty om lönerna fortfarande skola vara desamma för fasta och flyttande lärarebefattningar, under det med de senare äro förenade mycket mera besvär och obevämligheter än med de förra, så måste följderna ännu

mer blifva hvad den länge varit, att lärarne vid flyttande folkskolor söka transport till fasta, och att de förra skolorna genom täta lärareombyten eller mindre dugliga lärare, som icke vinna transport, blifva sämre lottade än de senare. Och dock torde de flyttande folkskolorna, just derföre att de meddela undervisning å hvarje station under kortare tid, vara mer i behof af dugliga lärare än andra skolor.»

En annan inspektör fäster vidare uppmärksamheten på den ekonomiska förlust den flyttande läraren lider, derigenom att han flere månader om året måste hafva dubbel hushållning, dels i hemmet och dels å de aflägs stationer, der han sjelf vistas.

Slutligen har ock en inspektör i sin senast afgifna inspektionsberättelse i afseende på de obehagliga följder för den flyttande folkskolan, som härleda sig från lärarens ogynnsamma ställning, yttrat följande:

»Men vid sidan häraf har jag vid detta tillfälle att beklaga ett folkskolans tillbakaskridande på åtskilliga ställen, beroende deraf, att en mängd lärarevakanser inträffat och att skolråden icke kunnat under vakanserna behörigen upprätthålla undervisningen med dugliga examinerade lärare, utan måst anlita, under längre eller kortare tider, dels gamla utslitna pensionerade lärare och dels oexaminerade personer för att hålla skolorna i gång. Ja, det har till och med gått så långt, att några skolor i flere år varit i saknad af ordinarie lärare, emedan inga sökande till dem anmält sig, oaktadt lärareplatserna flera gånger annonserats till ansökning lediga. Anledningen till detta beklagliga förhållande torde väl till en del vara att söka deruti, att behofvet af nya lärare, framkalladt dels genom de pensionsberättigade lärarnes afgång och dels genom nya skolors inrättande, vuxit i högre grad, än att våra folkskolelärareseminarier förmått fylla detsamma; men lika säkert kan det antagas, att det i dessa orter framträdande stora antalet af lärarevakanser i förening med lärarebrist i väsentlig mån är beroende deraf, att de fleste folkskolor här äro *flyttande*, och att tjenstgöringen vid dem är mera besvärlig och mindre angenäm än vid fasta skolor. Såsom innehafvare af en flyttande folkskoletjenst saknar nemligen läraren vanligen under en längre tid af året hemlifvets behag och nödgas derjemte nästan hvarje lördag under skoltiden färdas långa vägar till förhören i de olika rotarne, hvartill vidare kommer, att det kostar mera ansträngning att under en tid af 9 å 16 veckor i hvarje rote genomgå nära nog samma lärokurs, för hvars genomgående den fasta skolan har att disponera 8 månader. Detta gör, att de från seminarierna utgående unga lärarne helst söka anställning vid fasta skolor, och att många ordinarie innehafvare af flyttande folkskoletjenster likaledes fika efter att vinna transport till de bekvämare fasta skolorna, helst aflöningen vid dessa är, utan afseende på tjenstgöringens

olika besvärlighet, densamma som vid de flyttande. Det låter sålunda lätt förklara sig, hvarför åtskilliga flyttande folkskolor i dessa bygder stå vakanta af brist på sökande, och hvarföre transport härifrån tidt och ofta sökes till fasta skolor å andra orter. Lika lätt är äfven att inse det menliga inflytande, som dessa förhållanden måste utöfva på undervisningen. Jag kan derföre icke underlåta att här, med anledning af det sagda, uttala den önskan och åsigt, att lagstiftningen måtte behjerta den ogynsamma ställning, som läraren i en flyttande folkskola har i jemförelse med läraren i en fast folkskola, hvilket synes mig lämpligast kunna ske på det sätt, att lönen för den förre lagligen bestämmes något högre än för den senare.»

Af det anförda torde vara mer än tillräckligt ådagalagdt, att en extra godtgörelse åt läraren vid flyttande folkskola för hans besvärligare och obehagligare tjenstgöring icke blott påkallas af rättvisa och billighet mot denne lärare sjelf, utan äfven af den flyttande skolans eget lifsintresse.

e) *att åt lärare och lärarinnor, hvilka genom allvarsammare, ehuru öfvergående sjukdom blifva för någon längre tid urståndsatta att sjelfva sköta sinu tjenster, bidrag till vikarieaflöning må under bestämda villkor lemnas af såväl staten som församlingarne.*

Det inträffar naturligtvis allt emellanåt, att af skollärarepersonalen en eller annan genom sjukdom blifver oförmögen att sjelf sköta tjensten i skolan. Visar sig en sådan sjukdom obotlig och detta behörigen styrkes, så finnes i folkskolelärarnes pensionsreglemente § 15 sörjdt för den lidandes öfverflyttning till pensionsstaten, derest han eller hon innehaft ordinarie tjenst i minst 10 år. För dem, som falla under denna kategori, synes det sålunda redan vara på tillfredställande sätt rangeradt. Så är emellertid icke förhållandet, då lärare eller lärarinna faller i någon svårare, ehuru öfvergående, sjukdom, som nödgar honom eller henne att för någon längre tid afhålla sig från tjenstgöring. I detta fall åligger det nemligen den sjuke att sjelf fortfarande svara för skolans fortsatta gång eller med andra ord att sjelf och ensam bekosta vikarie i tjensten, en skyldighet, som merendels icke utan den största svårighet kan fullgöras. Sjukdomen ådrager nemligen redan i och för sig den sjuke ganska känbara utgifter för läkarevård och medicamenter samt stundom för en bad- eller brunnskur, som för helsans återvinnande anses behöflig. Och huru skall det sedan blifva möjligt att med den lilla lönen både aflöna en lämplig vikarie och underhålla familjen? Naturligtvis är sådant i de allra flesta fall om icke omöjligt, dock ytterst svårt. Hvad blifver åter följden deraf? Jo, att skolan får till hufvudsaklig del umgälla skadan, som sjukdomen vållar. Ty då den sjuke icke kan afstå så stor del af sin lön, som en fullt kompetent och skicklig vikarie med skäl kan fördrå i arvode, och skolrådet samt församlingen af barmhertighetskänsla

icke heller anse sig kunna påyrka sådant, får skolan vanligen nöja sig med att till vikarie erhålla antingen en oexaminerad person eller ock en redan pensionerad, försliten lärare, som kan fås för möjligast billiga pris. Skolan kommer sålunda att uppehållas blott på ett skenbart sätt, så länge den ordinarie läraren är urståndsatt att sjelf sköta tjensten.

På grund af det sagda bör tydligt inses och behjertas, att det af hänsyn såväl till skolan som till läraren är angeläget, att stat och skoldistrikt under sådana förhållanden, som här äro i fråga, böra dela med läraren skyldigheten att uppehålla undervisningen i skolan på tillfredsställande sätt.

3. Efter dessa inledande undersökningar och betraktelser öfvergår jag nu till *sjelfva löneförbättrings- eller rättare löneregleringsfrågan*, hvarvid jag till en början vill framställa de allmänna synpunkter, från hvilka jag anser densamma böra betraktas.

Vid hvarje lönereglering och sålunda äfven vid ifrågavarande har man till en början att taga hänsyn å ena sidan till löntagarens berättigade anspråk och å den andra till löngifvarens skäligena fordran, att löneförbättringen icke må på dess bekostnad sträckas längre än behovet oundgängligen kräfver. Hvad åter folkskolelärarne särskildt vidkommer, så kunna de med allt fog framställa den fordran, att deras lön må bestämmas så, att den blifver tillräcklig för deras nödtorftiga och anständiga bergning i den lefnadsställning de intaga i samhället, så att de utan suckan och ekonomiska bekymmer kunna förrätta arbetet i sitt mödosamma och ansvarsfulla kall. Och då man tager i betraktande å ena sidan den stegrade lefnadskostnaden i förening med penningevärdets sjunkande och å andra sidan de allt mer stegrade fordringarne på lärarnes utbildning för och verksamhet i deras kall, så måste man otvunget medgifva, att de nu bestämda lagliga aflöningsförmånerna äro för ringa, och att en icke alltför obetydlig förhöjning af desamma, särdeles för de äldre lärarne, är af behovet högligen påkallad. Dock synes det, som om de fordringar, hvilka framstälts i den ofta nämnda petitionen, vore tilltagna så, att de tillåta en icke så liten nedprutning, — hvilket äfven de domkapitel och inspektörer, som närmare yttrat sig öfver petitionärernes förslag, i allmänhet förklarar vara deras åsigt. Visserligen torde i många fall, t. ex. i städerna och möjligen annorstädes, de i petitionen önskningsvis fordrade lönebeloppen icke vara för stora, men lika visst torde ock få antagas, att desamma i ännu flera fall öfverskrida hvad behofven för en tarflig bergning kräfva. — Och dock är det emot dessa behof lönerne i främsta rummet böra afpassas. — Man får nemligen ingalunda förbise, att

de lagligen bestämda lönerna äro att betrakta såsom *minimilöner*. Detta synas dock petitionärerne hafva förbisett, liksom den omständigheten, att framgången af en löneförbättringsfråga sämst befordras genom framställande af för vidt gående anspråk. I sjelfva sakens eget intresse har jag derföre ansett mig böra ganska betydligt nedpruta de fordringar i afseende på skollärarecorpsens löneförbättring, som petitionärerne å denna corps vägnar framställt. Jag känner nemligen väl och delar äfven den fordran, som å löngifvarens, det vill här säga statens och kommunens sida gör sig gällande, att den största sparsamhet måste iakttagas, — en fordran, som växer i styrka, ju talrikare den corps är, hvars löner skola regleras. Lätt är ock att inse, att en förbättring af den talrika folkskolelärarecorpsens löner, äfven då denna förbättring endast afpassas efter de oundgängligaste behofven, föranleder högst betydliga nya utgifter både å statens och församlingarnes sida, utgifter, som sannolikt inom kort draga i släptåg med sig andra för pensionernas höjande. Och ehuru dessa uppoffringar ingalunda kunna anses obehöriga eller fruktlösa, så länge frågan endast gäller att i folkskolans intresse befria lärarne från tryckande näringsbekymmer, så kan dock icke någon tillökning i dem skäligen fordras, då sådant af detta intresse icke motiveras.

Ty hvad som vid förevarande löneregleringsfråga bör vara mest bestämmande, det är folkskolans eget intresse. — Och om man ser frågan ur denna synpunkt, så måste man å ena sidan laga, att läraren aflönas så, att han icke genom ekonomiska bekymmer förlorar den spänstighet i det viktiga skolarbetet, som erfordras, eller genom tvånget att anlita allehanda utvägar till biförtjenster öfverflyttar sitt intresse från verksamheten i skolan till dessa extra sysselsättningar. Men å andra sidan måste man ock tillse, att folkskolans utveckling medelst nya skolors inrättande m. m. icke må äfventyras genom allt för dryga utlagor till lärarne. För ett sådant äfventyr skulle dock folkskolan otvifvelaktigt blifva utsatt, derest allmänheten finge den föreställningen, att utlagorna till lärarne blefve, om ock i ringa mån, bestämda högre än behofvet kräfver. Detta skulle nemligen förvisso framkalla en ovilja, som äfven skulle komma skolan till del och mångenstädes förvandla till ogenhet mot henne den offervillighet, som möjligen finnes.

Med hänsyn till hvad nu anförts, särdeles med afseende å skolans intresse, anser jag således, att man vid framställande af förslag till förbättring af folkskolelärarnes lönevilkor bör gå till väga med yttersta varsamhet och framför allt tillse, att folkskolans fördel icke äfventyras vare sig genom för stor njugghet eller för stor frikostighet. Jag hvarken vill eller vågar derföre föreslå större tillökning i lärarelönerna, än som synes mig i allmänhet oundgängligen krävas för lärarnes nödtorftiga bergning med

hänseende till de olika behof, som för olika kategorier af arbetare i folkskolans tjenst göra sig gällande. Om man sålunda äfven å ena sidan vill förebrå mig, att jag icke nog beaktat lärarnes intresse, så skall man dock icke å den andra finna i mina förslag någon anledning till den farhåga, att lärarne genom dessa förslags antagande skola flyttas upp på ett högre plan i socialt afseende, der de, mera skilde från folket och dess lif, skola få nya behof och nya anspråk. Och om man äfven med skäl kan rigta den anmärkningen mot mina förslag, att de lönebelopp, jag förordar, icke äro för många lärare tillräckliga, så vill jag än en gång erinra, att dessa lönebelopp äro att anse endast såsom lagligen stadgade minimibelopp. Och om de för somliga lärare icke befinnas tillräckliga, så må det tillkomma skoldistriktet sjelfva att hädanefter såsom hittills höja lönerna utöfver de stadgade minimibeloppen, så långt de anse behofvet kräfva. Vid en allmän lönereglering kan man nemligen icke tillgodose alla de olika behof, som på olika ställen göra sig gällande. Och då man det icke kan, utan måste uppställa allmänna normer för lönerna, så får man icke uppställa dessa så, att en del skoldistrikt blifva lagligen tvingade att gifva sina lärare större lön, än behofvet kräfver, blott för att lärarne på andra ställen behöfva mera.

4. Under hänvisning till och återopande af hvad i det föregående blifvit andraget, går jag nu att närmare redogöra för mina förslag så väl till lönernas allmänna reglering för folkskolans lärare och lärarinnor, som till de särskilda bidrag jag anser böra tillgodokomma lärare och lärarinnor vid flyttande folkskolor samt lärare och lärarinnor för vikaries aflöning vid sjukdomsfall.

A) Förslag till lönens allmänna reglering för folkskolans lärare och lärarinnor.

Som allmänt känt är, innefattar folkskolelärarelönen för närvarande dels vissa naturaförmåner, nemligen tjenlig bostad, nödigt bränsle, sommarbete och vinterfoder för en ko eller ock i stället derför minst värdet af 31 kubikfot 5 kannor spanmål, hälften råg och hälften i det eller de andra sädeslag, i hvilka kronotionden inom orten utgår, samt, så vidt sig göra låter, ett lämpligt jordland, dels en spanmålslön af 50 kubikfot 4 kannor i förenämnda sädeslag, och dels derutöfver penningar till så stort belopp, att hela lönen, inberäknadt spanmålsens värde efter länets markegång för året (Litt. A), uppgår,

under de 5 första ordinarie tjänsteåren till minst 500 kronor och under den efterföljande tjänstetiden, derest läraren och lärarinnan under förenämnda 5 år oförvitligen tjänstgjort, till minst 600 kronor.

Hvad nu först angår naturaförmånerna: bostad, bränsle, kofoder och jordland, så synas mig inga skäl finnas att påyrka någon rubbning i de lagliga bestämmelser, som i afseende å dessa förmåner nu finnas gällande. Likaledes anser jag hvad som finnes stadgadt om spanmålslönen om 50 kubikfot 4 kannor böra fortfarande förblifva i gällande kraft.

De förändringar, jag nu går att föreslå, angå sålunda endast den kontanta penningelönen. Frågan gäller således endast att bestämma det minimibelopp, hvartill den kontanta lärarelönen, inberäknadt värdet af nyssnämnda spanmålslön, bör utgå vid första tillträdet till ordinarie folkskole-tjänst, och sedermera med hvad belopp denna tillträdeslön skall förhöjas genom de två ålderstillägg efter 5 och 10 ordinarie tjänsteår, hvilka jag ofvanföre ansett böra stadgas.

Den fråga, som sålunda först måste besvaras, är den:

Till hvilket minsta belopp den kontanta lönen, inberäknadt värdet af spanmålslönen, bör fixeras under de 5 första åren läraren eller lärarinnan såsom ordinarie innehar folkskole-tjänst?

I afseende på denna fråga hafva petitionärerne, såsom vi sett, föreslagit tillträdeslönen lika för lärare och lärarinna till ett belopp af 800 kronor på landet och af 1,000 kronor i stad. På skäl, som ofvanföre anförts, bör dock enligt min, af flere domkapitel och inspektörer delade, åsigt icke någon skilnad göras mellan lärarelönen i stad och på landet, men väl en skilnad bestämmas mellan lärarens och lärarinnans lön till den förres förmån. Och om dessa skäl anses giltiga, kan sålunda petitionärernes förslag, med hänsyn till förevarande fråga, endast komma i betraktande med afseende på det uppgifna beloppet af 800 kronor, såsom minimilön för den tillträdande läraren på landet. Af 5 domkapitel, som yttrat sig rörande detta förslag, hafva emellertid 4 ansett tillträdeslönen icke böra fixeras till högre belopp än 600 kronor. Detta belopp hafva ock 18 inspektörer förordnat, under det att 3 föreslagit lönen i första lönegraden till blott 500 kronor eller det nuvarande beloppet, och 7 ansett henne böra höjas till 700 à 800 kronor. Af dem, som officiellt yttrat sig i frågan, har sålunda den ojemförligt största delen varit ense derom, att den kontanta lönen i första lönegraden bör bestämmas till 600 kronor. Härför hafva ock, hvilket kanske torde betyda ännu mera, en stor mängd församlingar uttalat sig, derigenom att de sjelfmant höjt lärarens lön under de 5 första tjänsteåren från 500 till 600 kronor. Af bifogade bilaga (Litt. A) visar sig nemligen, att under år 1881 endast 64 lärare i riket hade blott 500 kronor i kontant lön, ehuru hela antalet lärare

med en tjänsteålder, understigande 5 år, på våren 1882 utgjorde 817. Vidare är att märka, att staten lemnat samma bidrag af 400 kronor till dessa lärares aflöning, som till deras, hvilka på grund af tjänsteålder varit lagligen berättigade till en lön af 600 kronor, hvarigenom äfven staten för sin del erkänt, att den velat vara med om tillträdeslönens förhöjning till 600 kronor. För tillträdeslönens förhöjning från 500 till 600 kronor hafva sålunda löngifvarne sjelfva tagit initiativet, och om man derföre nu fixerar denna lön till sistnämnda belopp, så gör man i sjelfva verket intet annat än erkänner och stadgar såsom laglig skyldighet en redan nästan allmän praxis.

Af det anförda synes mig obestriddligt följa, att lärarens lön i första lönegraden icke kan nu bestämmas till lägre belopp än 600 kronor. En annan fråga är åter, om detta belopp kan anses vara för lärarens behof tillräckligt. För min del anser jag detta vara förhållandet för det ojemförligt största antalet unga lärare på landet. För nybörjaren i folkskolans tjänst, som vanligen kort efter seminariikursens afslutande vid 20—25 års ålder erhåller ordinarie anställning och då ännu i regeln lefver ogift, bör nemligen en lön af 600 kronor jemte åtföljande natura-förmåner kunna anses tillräcklig äfven för amortering af den skuld, som seminariekursen möjligen ådragit honom. I afseende på denna skuldsättning får för öfrigt erinras, att den icke gerna kan antagas vara synnerligen betydlig, enär fattiga seminarister gemenligen erhålla icke så obetydliga understöd af staten i form af stipendier. Alla skäl synas mig sålunda tala för, att lärarens kontanta lön i första lönegraden eller under de 5 första ordinarie tjänsteåren bestämmas till 600 kronor. Anses åter detta belopp vara fullt tillfredsställande afpassadt efter den unge lärarens behof under första tjänstetiden, så synes mig, i enlighet med hvad förut yttrats om qvinnans mindre behof och deraf följande större lätthet att reda sig med en mindre lön än mannen, att lärarinnans kontanta lön i första lönegraden eller under de 5 första ordinarie tjänsteåren lämpligen kan fixeras till samma belopp som nu, eller 500 kronor. Ty otvifvelaktigt kan en lärarinna anses lika väl berga sig med en kontant lön af 500 kronor, som läraren anses kunna göra det med 600 kronor. Men om jag sålunda icke finner skäl att förorda någon lagligen bestämd förhöjning af den nuvarande lönen åt den unga lärarinnan under de 5 första tjänsteåren, så kan min mening ingalunda vara den att förhindra henne att derunder komma i åtnjutande af det för läraren lagligen bestämda beloppet genom vederbörande skoldistrikts frivilliga beslut. Detta skulle dock otvifvelaktigt i flere fall blifva händelsen, derest statens understöd till hennes aflöning icke finge utgå för högre lön än 500 kronor. Jag anser derför alldeles nödvändigt, att i afseende på lärarinnans aflöning under de 5 första åren det tillägg göres, att staten fortfarande såsom hittills må lemna

bidrag till hennes aflöning med två tredjedelar af den kontanta lönen, dock icke till högre belopp än 400 kronor.

På grund af det sagda får jag sålunda föreslå:

- 1) att den kontanta lönen i första lönegraden eller under de 5 första ordinarie tjänsteåren bestämmes för folkskolelärare till ett minimibelopp af 600 kronor och för lärarinnor till 500 kronor; samt
- 2) att, om skoldistriktet frivilligt höjer lärarinnans lön under de 5 första ordinarie tjänsteåren, staten må bidraga till hennes aflöning med två tredjedelar af den kontanta lönen intill ett belopp af högst 400 kronor.

Beträffande dernäst den frågan, med hvilka minimibelopp tillträdeslönen bör genom de två ålderstilläggen förhöjas, hafva de allra flesta domkapitel och inspektörer, som derom yttrat sig, förordat lärarelönens totala förhöjning till 900 eller 1,000 kronor. Några inspektörer hafva till och med liksom petitionärerne föreslagit en ännu större förhöjning, under det några andra ansett lärarelönen i högsta lönegraden böra stanna vid 800 kronor eller vid ännu lägre belopp.

Bland dessa förslag skulle jag helst vilja biträda det, som yrkar på lönen totala förhöjning till 900 kronor, dock endast under den förutsättning att man på samma gång finge föreslå trenne ålderstillägg, nemligen ett äfven efter 15 års ordinarie tjänstgöring. Ty det anser jag vara en regel, som man vid denna lönerегleringsfråga på inga vilkor får frångå, att förhöjningen genom hvarje ålderstillägg icke öfverstiger 100 kronor. — Det skulle nemligen utan tvifvel inom församlingarne i allmänhet väcka missnöje, i fall förhöjningen vid hvarje ålderstillägg ginge lös på ett större belopp. Vågade jag således, som sagdt, nu föreslå tre ålderstillägg, ett efter 5, ett efter 10 och ett efter 15 ordinarie tjänsteår, så skulle jag desto hellre påyrka lönen successiva utsvällning till 900 kronor, som jag anser densamma vara synnerligen afpassad efter behofvens utsvällning. Men då jag nu icke vågar föreslå mer än ett nytt ålderstillägg eller inalles två sådana, och jag icke heller anser förhöjningen i någotdera tillägget böra öfverstiga 100 kronor, så nödgas jag ock begränsa den högsta lagligen bestämda lön, hvartill läraren kan komma, till 800 kronor. — Till denna begränsning föranledes jag särskildt af den farhåga jag hyser, att möjligen hela löneförbättringsfrågans framgång skulle äfventyras, i fall anspråken ställdes högre. I afseende på ålderstilläggen gäller det nemligen, att på ett mycket kämbart sätt anlita både staten och församlingarne om nya bidrag, hvilka sannolikt skola kännas desto be-

svårligare att utgöra, som de äro nya. Här måste man derföre företrädesvis taga hänsyn till dessa löngifvares anspråk, att regleringen af folkskolelärares löner sker varsamt och med iakttagande af all den sparsamhet, som låter sig med ändamålet förena. Bestridas kan också icke, att ändamålet, äfven med den föreslagna förhöjningen, i väsentlig mån vinnes, då de äldre lärarne, som tienstgjort minst 10 år, erhålla $33\frac{1}{3}$ procents förhöjning i sina nuvarande kontanta löner. Jag förmodar derföre, att de nuvarande lärarne i allmänhet skola finna sig belättna och tacksamma, om deras behof i den mån, som här föreslagits, blifva behjertade.

Men om jag sålunda icke ansett mig nu kunna biträda de förslag, som påyrkat folkskolelärares löners successiva förhöjning till 900 eller 1,000 kronor eller till ännu högre belopp, så anser jag ännu mindre tillrådligt att nedsätta förhöjningen till lägre belopp än jag här föreslagit. Ty svårligen synes mig en äldre lärare med familj, då han icke har annat än sin lärarelön att lefva af, kunna berga sig med mindre belopp, än här ifrågasatts. Man må äfven betänka, att lefnadskostnaden år efter år stiger, om ock omärkligt, och om man sålunda vill för någon längre tid affärda denna löne-regleringsfråga, så synes man mig icke nu böra inskränka förhöjningen derhän, att densamma inom närmaste framtiden visar sig otillräcklig och icke motsvarande ändamålet. För öfrigt är att märka, att de af mig föreslagna lönebeloppen, icke ens i högsta lönegraden, öfverstiga de belopp, hvarefter staten för närvarande beräknar ersättningen för fortsättningsskolan. För sitt arbete i denna skola aflönas nemligen läraren med 100 kronor i månaden, hvilket motsvarar 800 kronor för folkskolans läseår af 8 månader. Jag hoppas derföre, att man utan prut skall medgifva folkskolelärares löner efter 5 ordinarie tjensteår en förhöjning af 100 kronor uti den ofvan föreslagna kontanta lönen i första lönegraden, så att denna då kommer att uppgå till 700 kronor, samt efter 10 ordinarie tjensteår en ytterligare förhöjning af 100 kronor, så att den kontanta lönen derefter uppgår till 800 kronor.

I öfverensstämmelse härmed och under iakttagande af den förut motiverade skiljaktigheten mellan lärarens och lärarinns löner får jag vidare i afseende på lärarinns ålderstillägg föreslå, att den för folkskolelärares löner ofvan föreslagna kontanta lönen i första lönegraden må efter 5 ordinarie tjensteår höjas med 100 kronor till 600 kronor och efter 10 ordinarie tjensteår med ytterligare 100 kronor, så att den kontanta lönen då uppgår till 700 kronor.

Kontanta lönen i de tre lönegraderna skulle således blifva:
 för folkskolelärares löner: resp. 600, 700 och 800 kronor, och
 för folkskolelärares löner: resp. 500, 600 och 700 kronor.

För att lärare och lärarinna emellertid må komma i åtnjutande af

dessa åldertillägg, anser jag det vilkor böra stadgas, att han eller hon må vitsordas hafva under närmast föregående femårsperiod oförvitligen skött sin tjänst. Löneförbättringen bör nemligen ytterst afse sjelfva skolans fördel och derföre endast komma lärarne till godo under sådana vilkor, att den utgör för dem en sporre till nit och ordentlighet i tjänsten. Ett sådant vitsord fordras äfven af lärarne vid de allmänna läroverken för uppflyttning i högre lönegrad. Att skolrådet är den myndighet, som har att afgifva ifrågava- rande vitsord, synes vara sjelfklart. Dock anser jag, att det icke skulle skada, om äfven inspektören blefve berättigad och förbunden att utöfva något slags kontroll å vitsordet, på det desto större säkerhet måtte vinnas, att en oförtjent lärare eller lärarinna icke måtte komma i åtnjutande af den belö- ning och uppmuntran för trogen tjänst, som ligger i löneförhöjningen.

Jag får alltså, på grund af det anförda, föreslå:

- 1) att de förut föreslagna kontanta lönebeloppen i första löne- graden för lärare och lärarinna må efter 5 ordinarie tjänsteår, från och med påföljande kalenderårs början, höjas med 100 kronor och efter 10 ordinarie tjänsteår, från och med påföljande kalenderårs början, med ytterligare 100 kronor;
- 2) att dessa löneförhöjningar dock endast under det vilkor må komma vederbörande lärare och lärarinna till godo, att han eller hon af skolrådet vitsordas hafva under närmast före- gående femårsperiod oförvitligen skött sin tjänst, och att folkskoleinspektören lemnat samma vitsord utan anmärkning.

B) Förslag till särskildt lönetillägg åt lärare och lärarinna vid flyttande folkskola.

I det föregående är visadt, ej mindre att den flyttande skolan, som på många ställen är en af förhållandena nödvändigt betingad skolart, i högre grad än den fasta skolan är i behof af en kraftig, rask och duglig lärare, emedan undervisningen i den förra kräfver större ansträngning till följd af den kortare undervisningstiden å hvarje station m. m., — än äfven att den ambulatoriska skolan till följd af de besvärligheter och obehag af flerfaldig art, som åtfölja tjänstgöringen i densamma, nödvändigt måste hafva vida större svårighet att erhålla och behålla dugliga lärare, så länge lönen vid den flyttande skolan är densamma som vid den beqvämare fasta skolan, emedan så många, som möjligen kunna det, helst söka anställning vid den

senare. För de flyttande folkskolorna är det derföre en lifsfråga, att lärarne vid dem erhålla utöfver den vanliga lönen ett lönetillägg, afpassadt efter deras större mödor och besvär, på det dugliga personer må lockas att söka och behålla tjänsterna. — Rättvisa och billighet kräfva äfven ett sådant tillägg för lärarens skull. Ty då hans tjänstgöring är många procent besvärligare och obehagligare än lärarens vid fasta skolan, bör ock ersättningen derför ställas högre, såsom på alla andra områden är praxis.

Ifrågavarande lönetillägg bör dock, för att vara rättvist, icke bestämmas lika för alla lärare vid flyttande skolor. Vedervärdigheterna äro nemligen icke lika stora för dem alla, utan växa i förhållande till rotarnes antal. Sålunda behöfver läraren, hvars skola flyttas blott mellan två rotar, icke i regeln vara borta från sitt hem mer än halfva läsåret, under det den, som flyttar mellan tre stationer, i regeln nödgas vistas borta från hemmet två tredjedelar, och den, som flyttar mellan fyra rotar, tre fjerdedelar af läsåret. Naturligtvis kräfver det ock större ansträngning att åstadkomma något resultat af undervisningen, då lärotiden är 9 à 12 veckor, än när den uppgår till 17 à 18 veckor. Deremot anser jag lönetillägget böra vara lika för lärare och lärarinna, emedan de besvärligheter, för hvilka det bör anses utgöra ersättning, äro lika för den ena så väl som för den andra. Af samma skäl anser jag ock, att det bör utgå med samma belopp till såväl äldre som yngre lärare och lärarinnor utan afseende på de olika lönegrader, i hvilka de kunna befinna sig.

Hvad vidare beträffar storleken af det ifrågavarande lönetillägget, anser jag mig icke böra föreslå detsamma i något fall till större belopp än 100 kronor, det vill säga det belopp, som motsvarar den föreslagna förhöjningen i hvardera ålderstillägget. Med antagande af detta maximibelopp finner jag det åter vara mest rättvist och skäligt, om lönetillägget bestämmes så, att det utgår till lärare, som håller flyttande skola på två stationer, med 50 kronor, till lärare, som håller skola på tre stationer, med 75 kronor och till lärare, som håller skola på flere än tre stationer, med 100 kronor.

Att dessa lönetillägg skola finnas billiga och alldeles icke för högt tilltagna, tager jag för gifvet och hoppas derföre, att de äfven skola beviljas. Deremot torde möjligen den invändningen göras, att staten icke bör deltaga i denna utgift, utan att det må tillhöra vederbörande skoldistrikt sjelfva att utgöra densamma. — Häremot får jag emellertid erinra derom, att då de flyttande skolorna äro lagligen berättigade likaväl som de fasta skolorna, och undervisningens intresse i de förra nödvändigt påkallar dessa tillägg till lönerna, så bör det ingalunda anses främmande för staten att äfven i sin mån tillgodose detta intresse, helst omkring 20 procent af alla skolläroretjänsterna i riket äro flyttande. Ihågkommas må äfven, att den flyttande folkskolan i

allmänhet icke kan förvandlas till eller ersättas med en fast på ett ställe, äfvensom att flertalet af de skoldistrikt, som nödgas hafva flyttande folkskola, äro fattiga och derföre urständssatta att inrätta fast skola i hvarje skolrote. Dessa skoldistrikt hafva för öfrigt redan förut drygare utgifter för uppförande och underhåll af flera skolhus, än sådana församlingar, som kunna hafva fast skola och derföre icke behöfva mer än ett skolhus. Vanligen få de förra äfven vidkännas en extra utgift till läraren för så kallad öfverläsning öfver 8 månader, på det undervisningstiden i hvarje rote må med en eller annan vecka förlängas. Om man sålunda finner det billigt, som jag hoppas, att ett lönetillägg bestämmes för läraren i den flyttande skolan, så skulle det vara mycket obilligt att lägga hela denna nya utgift på skoldistriktet själfva.

Jag får följaktligen på grund af det anförda föreslå:

- 1) att utöfver den allmänt bestämda lönen i de tre lönegraderna ett särskildt årligt lönetillägg må beviljas lärare och lärarinna vid flyttande folkskola, nemligen med 50 kronor åt den, som håller skola på två, med 75 kronor åt den, som håller skola på tre; och med 100 kronor åt dem, som håller skola på flere än tre stationer; och
- 2) att staten och vederbörande skoldistrikt må bidraga till detta lönetillägg i lika proportion som i fråga om lönen i allmänhet.

C) Förslag till bidrag för upprätthållande af folkskole-tjenst, då ordinarie innehafvaren deraf genom svårare, ehuru öfvergående sjukdom är urständssatt att sjelf sköta tjeuften.

Sedan det numera blifvit så stäldt, att nästan alla statens tjenare med mångfaldigt större löner än folkskoleläraren icke behöfva vid sjukdomsfall afstå mera för tjeuften uppehållande, än så mycket af de jemförelsevis obetydliga tjeuften spenningarne eller, såsom lärarne vid läroverken, så mycket af fjerdedelen af lönen, som belöper sig på den tid de af sjukdom äro förhindrade att själfva tjeuften göra, så synes det i sanning i högsta grad obilligt, att folkskoleläraren, den sannolikt svagast aflönade arbetaren i det allmänna tjeuften, fortfarande har skyldighet att vid sjukdomsfall helt och hållet aflöna sin vikarie. I det föregående är ock visadt, hurusom skolan merendels får umgälla det obilliga i denna skyldighet. När det derföre nu ifrågasättes att förbättra folkskolelärarnes ställning, kan och får man icke förbise denna obillighet eller uraktlåta att undanröja henne, hvilket åter icke synes mig kunna ske på annat sätt, än att skoldistriktet och staten äfven bidraga till

undervisningens upprätthållande, under det ordinarie läraren är af sjukdom hindrad att sjelf sköta tjensten. Dock vill jag icke taga statens och församlingens bidrag i anspråk i andra fall, än då lärarens sjukdom är af allvarsammare art och tillfrisknandet kräfver längre tids tjänstledighet. — Vid mera tillfälliga och kortvariga opassligheter eller sjukdomsfall anser jag nemligen, att läraren sjelf bör helt och hållet aflöna vikarien. Ty oberäknadt det bråk och de obehag det skulle medföra, i fall trenne parter vid dylika tillfällen skulle gemensamt ansvara för vikariens aflöning, torde det äfven i många fall vara onödigt att vid tillfälliga och snart öfvergående sjukdomsfall anlita staten och skoldistriktet om hjälp, enär skolan i stället kan hållas motsvarande tid under ferierna, hvarigenom äfven läraren kan undgå kontanta utgifter till en vikarie. Dessutom skulle man möjligen kunna misstänka en lärare för att »göra sig sjuk», i fall han allt för lätt komme ifrån betalningen till vikarien, — en misstanke, för hvilken jag icke vill att någon lärare skall utsättas. I öfverensstämmelse med dessa åsichter anser jag mig derföre böra föreslå, att läraren hädanefter såsom hittills må vara skyldig att ensam svara för skolans behöriga gång, vare sig genom vikaries hållande eller genom läsning under ferierna, derest hans tjänstledighet till följd af sjukdom icke öfverskrider en månad. — Samma skyldighet att ensam svara för undervisningens upprätthållande för första månaden bör äfven åligga honom, i fall sjukdomen är långvarigare och ytterligare tjänstledighet utöfver en månad af den egentliga undervisningstiden erfordras för helsans återvinande. För den tid åter, som tjänstledigheten öfverskrider en månad, anser jag läraren, skoldistriktet och staten böra bidraga med lika belopp till vikariens aflöning.

Denna aflöning måste emellertid nödvändigt fixeras till ett visst maximibelopp för helt läseår, på det man må kunna beräkna den maximutgift, som kan drabba vederbörande löngifvare. — Berörda maximibelopp kan åter enligt min åsigt icke upptagas högre än till 600 kronor eller till samma belopp, som ordinarie lärares kontanta lön i första lönegraden. Såsom säkert antager jag nemligen, att skicklig examinerad vikarie lätt bör kunna fås för denna summa, så snart nu rådande lärarebrist upphör, hvilket synes vara att motse inom få år. — Till detta maximibelopp af 600 kronor anser jag sålunda vikarieaflöningen för helt läseår med allt skäl kunna beräknas. — Skulle emellertid i vissa fall vikarie icke fås för detta pris, så bör det tillhöra skoldistriktet att ensamt bekosta öfverskottet. — Med iakttagande af förenämnda grunder för bidragen till vikariens aflöning och med dennas fixerande för helt läseår till högst 600 kronor, skulle sålunda utgiften till vikariens aflöning under ordinarie tjensteinnehafvarens tjänstledighet på grund af sjukdom utgöra högst

	För läraren.	Skoldistriktet.	Staten.
för 1:sta månaden	75.	—	—
» 2:dra »	25.	25.	25.
» 3:dje »	25.	25.	25.
» 4:de »	25.	25.	25.
» 5:te »	25.	25.	25.
» 6:te »	25.	25.	25.
» 7:de »	25.	25.	25.
» 8:de »	25.	25.	25.
eller för hela läseåret	250.	175.	175.

För läraren och staten skulle sålunda maximiutgiften till vikarien för helt läseår i intet fall öfverstiga resp. 250 och 175 kronor. Maximiutgiften för skoldistriktet skulle äfvenledes stanna vid 175 kronor, så framt icke vikariens aflöning öfverstiger 600 kronor, då skoldistriktet ensamt har att svara för det öfverskjutande beloppet. — Det är emellertid att antaga, att dessa maximibelopp sällan skola utgå, enär tjänstledighet på grund af sjukdom endast i mycket sällsynta fall torde behöfvas för helt läseår. Tills vidare torde ock vikarier fås för billigare pris än 600 kronor för år räknadt, så länge yngre examinerade lärare icke finnas att tillgå, utan man i allmänhet blott har pensionerade folkskolelärare eller oexaminerade personer att för ändamålet använda.

Stadgar man nu emellertid skyldighet för skoldistriktet och staten att efter nu föreslagna eller andra grunder bidra till undervisningens upprätthållande i folkskola, under det ordinarie läraren till följd af sjukdom är förhindrad att själf sköta tjensten, så är naturligtvis nödigt att för statsbidragets utfående föreskrifva vissa vilkor, för att detta bidrag icke obehörigt må tagas i anspråk. — Sålunda torde böra fordras, 1) att lärarens sjukdom och behof af tjänstledighet för helsans återvinnande genom behörigt intyg af någon i statens tjänst varande läkare styrkes, 2) att officiel uppgift lemnas af skolrådet dels om den tid af det egentliga läseåret, som lärarens tjänstledighet till följd af sjukdomen omfattat, dels om det sätt, hvarpå undervisningen uppehållits, vare sig medelst examinerad eller oexaminerad person, och dels om det lönebelopp, hvarom man med vikarien öfverenskommit. — Dessa jemte andra möjligen behöfliga vilkor torde dock vara lämpligast att öfverlemnas till Kongl. Maj:ts närmare bestämmande.

Skall emellertid staten, på sätt här föreslås, bidra till vikariers aflönande vid de tillfällen de ordinarie tjänsteinnehafvarne äro af sjukdom förhindrade att själfva tjenstgöra i sina skolor, så fordras naturligtvis för ändamålet ett förslagsanslag. Att noga bestämma detta är emellertid ganska

vanskligt, då jag helt och hållet saknar ledning af nödig statistik för anslagsbehovets beräkning. Antager jag emellertid att icke mindre än 3 procent af de lärare och lärarinnor, som innehafva ordinarie anställning, skulle behöfva tjänstledighet på grund af sjukdom, så skulle antalet af de tjänstledige i hela riket uppgå till 125. Antager jag vidare, att tjänstledigheten i medeltal skulle omfatta 4 månader eller ett halft läseår, i hvilket fall statens bidrag till hvarje tjänsts uppehållande komme att utgöra högst 75 kronor, i fall ofvan föreslagna grunder godkännas, så uppgår alltså hela beloppet af statsbidraget till högst $125 \times 75 = 9,375$ kronor.

Om man sålunda ville för ändamålet anvisa i rundt tal en summa af 10,000 kronor, så anser jag densamma böra blifva fullt tillräcklig. Skulle man emellertid befara att den icke räcker till för behovet, så torde man tills vidare kunna anvisa henne i form af förslagsanslag. — I afseende på denna summa får jag särskildt erinra derom, att Riksdagen för få år sedan indrog alldeles samma belopp, hvilket förut utgått till fattiga församlingar såsom bidrag till lärarnes aflöning; och om man nu anvisar henne till hjälp för vikarierande lärares aflönande i skolor, hvilkas lärare af sjukdom äro otjänstbara, så kommer detta anslag att tjena nästan samma ändamål som det förra.

På grund af hvad sålunda anförts får jag föreslå:

- 1) att — då ordinarie lärare eller lärarinna på grund af vederbörligen styrkt, icke obotlig, sjukdom åtnjuter tjänstledighet och tjänsten genom af skolrådet antagen vikarie bestrides — dennes aflöning, beräknad till högst 600 kronor för helt läseår, skall för den tid, tjänstledigheten varar utöfver en månad, utgöras af ordinarie tjensteinnehafvaren, skoldistriktet och staten med lika belopp af hvar och en; att deremot ordinarie tjensteinnehafvaren skall vara skyldig att bestrida vikariens hela aflöning under första månaden samt skoldistriktet vara pliktigt att ensamt utgöra hvad vikarie-lönen möjligen kan öfverskjuta 600 kronor.
- 2) att för utgörande af statens bidrag ett anslag af 10,000 kronor måtte af Riksdagen beviljas; samt
- 3) att Kongl. Maj:t måtte meddela de närmare föreskrifter och vilkor, som för statsbidragets utbetalande kunna anses erforderliga.

D) **Beräkning af kostnaderna för statsverket för förenämnda förslags genomförande.**

Med iakttagande af samma proportion mellan statens och skoldistriktets bidrag för här föreslagna löneförbättringar, som för närvarande gäller med afseende på den kontanta lörens utgörande, eller två tredjedelar å statens och en tredjedel å skoldistriktets sida, erhållas vid beräkning af statsverkets nya utgifter följande resultat:

1) *Beträffande lörens i första lönegraden föreslagna förhöjning för lärare från 500 till 600 kronor.*

För närvarande är stadgadt, dels att den minsta kontanta lönen för såväl lärare som lärarinna skall utgöra 500 kronor, hvaraf staten tillsläpper två tredjedelar med 333,33 kronor, och dels att, i fall skoldistriktet sjelfmant höjer denna lön, äfven staten höjer sitt bidrag intill högst 400 kronor. — Vårterminen 1882 befunno sig (enl. bilagan C) inalles 817 lärare med en tjensteålder, understigande 5 år, i första lönegraden. Af dessa hade emellertid 753 fått lönen höjd till 600 kronor eller derutöfver, så att endast 64 (enl. bilagan A) hade den lägre lönen af 500 kronor. När sålunda fråga nu är om att förhöja lönen i första lönegraden från 500 till 600 kronor, så ådrager detta staten icke någon ny utgift för flera än nämnda 64 tjänster, och detta till och med endast under den förutsättning, att alla dessa tjänster äro besatta blott med lärare. — Hela den nya statsutgift, hvarom här är fråga, uppgår sålunda till ett belopp af högst $64 \times 66,67$ kronor eller

4,266: 67.

2) *Beträffande lörens förhöjande medelst första ålders-tillägget för lärare med en tjensteålder mellan 5--10 år från nuvarande beloppet 600 kronor till 700 kronor.*

Antalet af de lärare, som falla under denna kategori, utgjorde sistlidne vårtermin (enl. bilagan C) 859. — Och då förhöjningen för hvar och en af dem ådrager staten en ny utgift af 66,67 kronor, belöper sig alltså hela den här ifrågasvarande statsutgiften till $859 \times 66,67$ kronor eller

57,266: 67.

3) *Beträffande lörens förhöjande för lärare med en tjensteålder, öfverstigande 10 år, från nuvarande 600 till 800 kronor.*

Antalet lärare under denna kategori utgjorde sistlidne vårtermin (enl. bilagan C) 1942. — Och då förhöjningen för

Transport 61,533: 34.

	Transport	61,533: 34.
hvar och en af dem ådrager staten en ny utgift af 133, ³³ kronor, kommer alltså den nya statsutgiften för hela antalet att uppgå till 1,942×133, ³³ kronor eller		258,933: 33.
4) <i>Beträffande förhöjningen af lönen för lärarinnor med en tjensteålder af minst 10 år från nuvarande beloppet 600 till 700 kronor.</i>		
Antalet hithörande lärarinnor utgjorde sistlidne vårtermin (bilagan C) 95. — Och då nu ett nytt statsbidrag af 66, ⁶⁷ kronor tages i anspråk för hvar och en af dem, kommer sålunda hela beloppet att uppgå till 95×66, ⁶⁷ kronor eller		6,333: 33.
5) <i>Beträffande lönetillägget till lärare och lärarinnor vid flyttande folkskolor.</i>		
Af bilagan B framgår, att antalet flyttande folkskolor år efter år successivt minskas. — Deraf följer, att det statsbidrag, som här beräknas med ledning af de senaste uppgifterna för 1881, äfven kommer att successivt nedgå. — Enligt nämnda uppgifter för 1881 utgjorde de flyttande folkskolorna då ett antal af 888, hvaraf 606 flyttade mellan två, 230 mellan tre och 52 mellan flere än tre stationer. — Och då nu enligt förut afgifna förslag lönetilläggen för de ordinarie innehafvarne af dessa olika kategorier af flyttande skolor skulle utgöra resp. 50, 75 och 100 kronor, så blir statens nya utgift för dessa lönetillägg, beräknad till två tredjedelar af desamma,		
606×33, ³³ kronor eller 20,200 kronor,		
230×50 » » 11,500 » och		
52×66, ⁶⁷ » » 3,466, ⁶⁷ » eller tillsammans ...		35,166: 67.
6) <i>Statsbidraget till vikariers aflöning under ordinarie lärares och lärarinnas af sjukdom vållade tjenstledighet, förut förslagsvis beräknadt till högst</i>		
		10,000: —

Summa 371,966: 67.

Och får jag nu till slut, under förutsättning att mina här framställda förslag till löneförbättring åt folkskolans lärare och lärarinnor godkännas, vördsamt yrka,

det Riksdagen måtte till den sålunda föreslagna löneförbättringens genomförande anvisa ett statsanslag till belopp af 372,000 kronor.

Stockholm den 18 Januari 1883.

A. Rundbäck.

Bil. A.

Uppgift å antalet ordinarie folkskoleläraretjenster, för hvilkas uppehållande under 1881 utbetalts lönetillskott af 333 kronor 33 öre.

I Blekinge län	0
» Elfsborgs d:o	2
» Gefleborgs d:o	3
» Gotlands d:o	1
» Göteborgs d:o	1
» Hallands d:o	2
» Jemtlands d:o	1
» Jönköpings d:o	4
» Kalmar d:o	6
» Kopparbergs d:o	2
» Kristianstads d:o	6
» Kronobergs d:o	12
» Malmöhus d:o	6
» Norrbottens d:o	0
» Skaraborgs d:o	7
» Stockholms d:o	1
» Södermanlands d:o	1
» Upsala d:o	1
» Vermlands d:o	0
» Vesterbottens d:o	0
» Vesternorrlands d:o	0
» Vestmanlands d:o	1
» Örebro d:o	2
» Östergötlands d:o	5
	<hr/>
	tillsammans 64.

Likheten med originalet intyga:

D. Ahnstrand,
Seminarii-adjunkt i Vexjö.

Wilh. Algren,
Seminarii-elev.

Bil. B.

Uppgift å årliga antalet i hela riket under åren 1876—1881 befintliga *flyttande* egentliga *folkskolor*, med angifvande derjemte, huruvida skolan flyttat mellan två, tre eller flera än tre stationer.

Å r.	Antalet flyttande egentliga folkskolor.	Deraf flyttande på		
		2 stationer	3 stationer	flera än 3 stationer
1876	962	529	313	120
1877	947	546	293	108
1878	939	558	302	79
1879	931	631	237	63
1880	911	607	247	57
1881	888	606	230	52

Anm. I det angifna årliga antalet flyttande skolor ingå icke *mindre folkskolor*, ej heller sjelfständiga *småskolor*. Uppgifterna äro hemtade ur de tabellariska sammandrag för hela riket, hvilka inom Kongl. Ecklesiastik-departementet upprättats på grund af skolrådets, folkskoleinspektörernas och domkapitlens årligen meddelade statistiska uppgifter om folkundervisningen.

Stockholm i Kongl. Ecklesiastik-departementet den 17 Nov. 1882.

C. E. Runnqvist.

Likheten med originalet intyga:

D. Ahnstrand,
Seminarii-adjunkt i Vexjö.

Will. Algren,
Seminarii-elev.

Bil. C.

Uppgift på i tjänst varande folkskolelärares och lärarinnors tjänste-
ålder vårterminen 1882 m. m.

Län.	Antal folkskolefjäns- ter.	Lärare, hvilka tjänstgjort såsom ordinarie			Lärarinnor, hvilka tjänstgjort såsom ordinarie			Antal vakanta skolor.	Antal flyttande skolor.
		öfver 10 år.	5—10 år.	mindre än 5 år.	öfver 10 år.	5—10 år.	mindre än 5 år.		
Blekinge län	108	52	23	24	—	2	4	3	29
Elfsborgs d:o	260	124	52	53	6	2	3	20	68
Gefleborgs d:o	149	44	24	38	5	5	16	17	14
Gotlands d:o	84	48	11	17	—	3	1	4	—
Göteborgs och Bohus d:o	211	82	44	30	14	18	16	7	53
Hallands d:o	123	67	18	23	1	7	2	5	35
Jemtlands d:o	61	39	8	9	—	—	2	3	17
Jönköpings d:o	177	78	28	52	2	2	4	11	86
Kalmar d:o	194	79	29	43	3	3	14	23	74
Kopparbergs d:o	181	62	35	35	9	11	23	6	24
Kristianstads d:o	278	126	64	65	—	4	5	14	21
Kronobergs d:o	119	45	32	28	—	—	4	10	94
Malmöhus d:o	459	229	99	85	5	6	21	14	—
Norrbottnens d:o	38	16	9	8	—	2	—	3	10
Skaraborgs d:o	266	119	58	48	7	10	13	11	16
Stockholms d:o	161	77	35	18	3	6	7	15	5
Stockholms stad	200	19	25	6	12	97	37	4	—
Södermanlands län	181	76	25	17	4	8	27	24	—
Upsala d:o	126	54	27	27	5	3	4	6	1
Vermlands d:o	294	145	51	57	2	3	12	24	196
Vesterbottnens d:o	43	24	6	6	—	—	1	6	18
Vesternorrlands d:o	94	39	16	23	1	5	—	10	32
Vestmanlands d:o	145	70	31	15	2	7	9	11	19
Örebro d:o	215	101	45	38	4	2	14	11	17
Östergötlands d:o	294	127	64	52	10	9	9	23	33
Summa	4,461	1,942	859	817	95	215	248	285	862

Att förestående uppgifter äro rätteligen utdragna ur den matrikel öfver lärare och lärarinnor vid de egentliga folkskolorna i riket, hvilken

sistlidne år utarbetats och utgifvits af Kanslisekreteraren inom Ecklesiastikdepartementets afdelning för folkskoleärenden W. Beskow, därför ansvarar.

Stockholm den 18 Januari 1883.

A. Rundbäck.

N:o 2.

Af Herr I. Asklöf: Angående ändring af §§ 4, 7, 11, 12, 13 och 105 Regeringsformen samt § 38 mom. 2 Riksdagsordningen.

Regeringsformens 84 § föreskrifver att *Grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas*. Lika vigtig synes mig den grundsatsen, att i en gällande grundlag inga sådana föreskrifter förekomma, hvilka *icke kunna* tillämpas. Med anledning af den vid innevarande riksdag inväntade propositionen från Kongl. Maj:t, angående omorganisation af rikets försvarsväsen, och under antagande att denna så vigtiga och så vidtomfattande förändringar medförande fråga kommer att af Riksdagen i hufvudsak tillstyrkas, torde det för hvar och en blifva klart, att en och annan paragraf i Regeringsformen, som afhandlar Konungens ställning och beslutanderätt i afseende på fråga om krig och fred samt vårt förhållande till främmande makter, ej kan vidare tillämpas och sålunda bör erhålla en förändrad ordalydelse.

Om man erinrar sig de tidsförhållanden, under hvilka nu gällande Regeringsform fastställdes, hvilket skedde den 6 Juni 1809, då Sverige nyligen utkämpat ett ofördelaktigt krig, men då minnet af ärorika krigsbragder i åtskilliga europeiska länder ingaf en föreställning om sannolikheten att än